

Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej. Na równych prawach

12 lipca wejdzie w życie ustawa z 15 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Ustawa ta zawiera regulacje mające na celu ochronę interesu publicznego w obrocie rolno-spożywczym.

Nowe przepisy przewidują możliwość nałożenia przez prezesa UOKiK kary pieniężnej na dostawcę lub odbiorcę produktów rolno-spożywczych za nieuczciwe wykorzystywanie przewagi kontraktowej.

Kto może wykorzystywać przewagę kontraktową?

Zgodnie z przyjętą ustawą, zakazane jest nieuczciwe wykorzystywanie przewagi kontraktowej nabywcy względem dostawcy oraz dostawcy względem nabywcy produktów rolno-spożywczych. Dostawcą w rozumieniu nowych przepisów jest przedsiębiorca, który wytwarza lub przetwarza produkty rolne lub spożywcze lub odpłatnie zbywa je nabywcy. Nabywcą jest natomiast przedsiębiorca, który bezpośrednio lub pośrednio nabywa od dostawcy produkty rolne lub spożywcze w celu ich sprzedaży, odsprzedaży lub przetworzenia. Należy przyjąć, że definicją przedsiębiorcy są również objęci rolnicy, których wytwórcza działalność nie jest wykorzystywana wyłącznie dla zaspokajania ich indywidualnych potrzeb.

Czym jest przewaga kontraktowa?

Podstawowym zagadnieniem, które stanowi centralny element nowej regulacji, jest pojęcie przewagi kontraktowej. Ustawa traktuje to zagadnienie na dwóch płaszczyznach – w relacji nabywcy względem dostawcy oraz dostawcy względem nabywcy. Przewagą kontraktową jest po pierwsze sytuacja nabywcy względem dostawcy, w której dla dostawcy nie istnieją wystarczające i faktyczne możliwości zbycia produktów rolnych lub spożywczych do innych nabywców oraz występuje znaczna dysproporcja w potencjale ekonomicznym na korzyść nabywcy. W relacji dostawcy do nabywcy przewagą kontraktową jest natomiast sytuacja, w której dla nabywcy nie istnieją wystarczające i faktyczne możliwości nabycia produktów rolnych lub spożywczych od innych dostawców oraz występuje znaczna dysproporcja w potencjale ekonomicznym na korzyść dostawcy. Mówiąc inaczej – przewaga kontraktowa występuje wtedy, gdy bądź dostawca, bądź nabywca nie ma innej możliwości w zakresie wyboru kontrahenta, a kontrahent ten dysponuje znacznie silniejszym potencjałem ekonomicznym.

Kiedy wykorzystywanie przewagi jest nieuczciwe?

Drugim zasadniczym elementem nowej regulacji jest określenie, w jakim wypadku wykorzystywanie przewagi kontraktowej zostanie uznane za nieuczciwe, czyli niezgodne z ustawą. W myśl nowych przepisów wykorzystywanie przewagi kontraktowej jest nieuczciwe, jeżeli jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i zagraża istotnemu interesowi drugiej strony, albo narusza taki interes. Takie ujęcie powyższej problematyki oznacza, że katalog naruszeń jest otwarty. Aby ułatwić stosowanie nowych regulacji, ustawodawca wymienił następujący przykładowy katalog sytuacji, w których dochodzi do nieuczciwego wykorzystywania przewagi kontraktowej:

- nieuzasadnione rozwiązanie umowy lub zagrożenie rozwiązaniem umowy przez jedną ze stron;

- przyznanie wyłącznie jednej stronie uprawnienia do rozwiązania umowy, odstąpienia od niej lub jej wypowiedzenia;
- uzależnienie zawarcia lub kontynuowania umowy od przejścia lub spełnienia przez jedną ze stron innego świadczenia, niemającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy;
- nieuzasadnione wydłużanie terminów zapłaty za dostarczone produkty rolne lub spożywcze.

Ustawa zawiera ograniczenie kwotowe w zakresie wysokości obrotu nabywcy lub dostawcy, co wpływa na możliwość zastosowania jej przepisów. Nowe przepisy znajdują bowiem zastosowanie do umów nabycia produktów rolnych lub spożywczych tylko jeżeli łączny obrót między danym dostawcą i nabywcą w roku wszczęcia postępowania lub w którymkolwiek z dwóch lat poprzedzających rok wszczęcia postępowania przekracza 50 tys. zł oraz, obrót nabywcy albo dostawcy stosującego praktykę nieuczciwie wykorzystującą przewagę kontraktową w roku poprzedzającym rok wszczęcia postępowania przez prezesa UOKiK przekracza 100 mln zł.

Powyższe warunki muszą być spełnione łącznie, aby ustawa znalazła zastosowanie do danej umowy między dostawcą a nabywcą produktów rolno-spożywczych. Możliwość zastosowania ustawy nie jest jednak zależna od możliwości przypisania dostawcy lub nabywcy pozycji dominującej na rynku obrotu danymi produktami rolno-spożywczymi. Przedstawione w ustawie progi są stosunkowo niskie, odnoszą się już bowiem do umów, w których jedną ze stron jest tzw. średni przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Kto może zostać ukarany

W przypadku stwierdzenia naruszenia ustawy postępowanie w tym zakresie jest wszczynane z urzędu przez prezesa UOKiK. Zawiadomienie dotyczące stosowania nieuczciwych praktyk będzie mógł mu zgłosić każdy przedsiębiorca, który podejrzewa stosowanie takich praktyk wobec siebie. W toku postępowania kontrolerom UOKiK przysługującej będzie szereg kompetencji, np. wstęp na grunt kontrolowanego dostawcy lub nabywcy, żądanie wglądu do akt i ksiąg przedsiębiorcy oraz sporządzanie ich kopii. W przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów ustawy prezes UOKiK wyda decyzję o uznaniu praktyki za nieuczciwie wykorzystującą przewagę kontraktową, w której nakaże zaniechanie stosowania tej praktyki, o ile już nie została zaprzestana. Najistotniejsze jest to, że w decyzji prezes UOKiK może nałożyć na dostawcę lub nabywcę karę pieniężną w wysokości do 3 proc. obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Z przepisów wynika, że kara taka nie jest obligatoryjna, jednak sposób jej ustalania może spowodować poważne konsekwencje dla ukaranego, ponieważ oblicza się ją od przychodów przedsiębiorcy a nie od jego dochodów.

Inne zmiany

Na marginesie należy wskazać, że omawiana ustawa zmienia jednocześnie inny akt prawny w zakresie wpływającym na sytuację przedsiębiorców rolnych. Ustawa ta wprowadza do ustawy o Agencji Rynku Rolnego kary administracyjne za nieprzestrzeganie obowiązku zawierania umów w formie pisemnej, a także za zawieranie umów dotyczących dostarczenia produktów rolnych (zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013), które nie spełniają warunków określonych we właściwych przepisach unijnych. Przepisy zmienionej ustawy o Agencji Rynku Rolnego weszły w życie już z dniem 11 lutego 2017 roku.

Ustawodawca uzasadnia wprowadzenie nowej regulacji patologiami występującymi na rynku obrotu produktami rolno-spożywczymi i potrzebą szczególnej ochrony słabszych podmiotów na tym rynku. Będzie ona miała z pewnością doniosłe znaczenie, ponieważ jej zakres zastosowania jest rozległy. Nabywcy lub dostawcy, którzy z uwagi na swoją pozycję ekonomiczną mogą dyktować warunki na rynku, będą musieli z pewnością zweryfikować treść dotychczasowych wzorów umów, aby uniknąć negatywnych konsekwencji wynikających z nowej regulacji.

Autorzy:

Mateusz Oskroba, radca prawny, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy

Piotr Pawłowski, prawnik, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy